

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

□ □

Pentru străinatate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

În săptămâna luminată.

Pentru noi preoții bisericii române unite, cari am primit dela marii noștri antecesorii o moștenire cât se poate mai frumoasă, de câte ori se întoarce primăvara, nu poate să fie un lucru mai de dorit, decât aceea, să ne întărim și înmulțim forțele, pentru ca să ne facem vrednici urmași ai acelei pleiade, care a dat lumină națională la întregul nostru neam, iar bisericii noastre în particular o serie întreagă de oameni sfinți și învățați mari. Și mai cu seamă acum, când trăim vremuri așa zise istorice, trebuie să ne gândim și mai mult la o întinerire a noastră, la o înmulțire și întărire a puterilor.

Credința ne-a dat nouă pe oamenii, cari au făcut redesteptarea națională, de aceea noi nu trebuie, mai bine zis, nu e voie să ne abatem nici odată dela calea indicată de antecesorii noștri: alipirea cât mai cu dragoste față de biserică. Aceia, cari s'au lăsat atinși de spiritul dușmăniei și al nerecunoștinței, înjură cu cuvinte triviale pe Pontificii romani, cari au știut să conserve monumentele de artă din Roma tocmai, dându-le o consacrare oarecare religioasă. Dacă aceasta nu s'ar fi făcut, astăzi nu ar mai putea vedea lumea în Roma decât niște dărâmături. Papilor e de a se mulțumi faptul, că avem aceste monumente, între cari e pentru noi unul foarte însemnat: columna lui Traian, având de asupra ei pe Sfântul Petru. Suntem de origină romană, dar nu ne lăsăm influențați de păgânismul, care a distrus imperiul cel puternic, ci ne punem sub scutul sfintei cruci, și în special sub cârmuirea Sfântului Petru. Urmând calea arătată de acesta, nu vom rătăci nici odată.

Întărirea credinței trebuie să fie scopul oricărui arhiereu și al oricărui

preot de al nostru. La aceasta au lucrat cei vechi, doar nu pot rămânea necunoscute misiunile făcute de Samuil Clain, poate cel mai mare orator bisericesc al nostru, nici alte lucruri de acest fel, cari din o oarecare lipsă de ambiție a noastră rămân îngropate prin colbul arhivelor și al bibliotecilor, pentru ca să se piarză în scurt timp cu totul. Te miri de alte popoare, ce lucruri tipăresc, la cari tu nu le dai nici o însemnătate, și ale noastre comori stau necunoscute.

Vedem din publicațiile de mai în urmă, că exercițiile spirituale, cari regenerează sufletul, au fost în obicei și mai de mult, a ținut de acestea în Blaj răposatul Teodor Pop. Cât de folositor lucru ar fi să se adune și la noi preoții fiecărui protopopiat în toată luna, cum se face aceasta în Belgia și în Tirol, și după ce ar face câteva meditații, cari sunt necesare mai cu seamă oamenilor însurați, ca să nu se lasă prea mult purtați de grijile lumesti, să discute lucruri din vieța pastorală. La noi se discută în sinoade fel de fel de lucruri, *ce trebuie să facă alții*, de noi înșine e prea puțină vorbă, și mai ales de înaintarea noastră în știință și evlavie. Lucrul nu e bine, pentru că avem multe răni de vindecat. E o mare putere de educație sfânta taină a spovedaniei, ea dă mult curaj celui ce are suflet curat, pe când păcatul te umple de frică în tocmai ca și pe Adam în raiu. De aceea nu se pot face la noi multe lucruri, ce se fac în apus, pentru că sufletul nostru e prea slab, și nu are curaj să se apuce de un lucru, care pretinde mai multă abnegare de sine. De aceea la noi nu se găsesc oameni cu foc sfânt de misionari, și ni-se prăpădesc oamenii în toate părțile, aducând cu ei sămânța necredinței și în parohiile de acasă. De aceea nu avem noi nici măcar o Biblie Testamentul Nou pentru popor, și oamenii trebuie să cumpere »Infri-

coșatele vămi ale văzduhului», »Cele șapte Vineri», »Epistolia sau Visul», pentru că lumea e dornică de lucruri sfinte, și dacă nu i-le dăm noi, le iau oamenii noștri de acolo de unde pot, fie chiar dela dușmanii credinței.

Să căutăm deci sfințirea noastră mai întâiu de toate, și atunci vom fi nu numai pentru noi foarte buni, dar vom păstori și poporul cu mult mai bine, și chiar în politică vom introduce o notă foarte bună, știind să punem un respect mai mare față de cele sfinte în inimile conducătorilor politici.

Se ține acum în fiecare protopopiat adunarea de primăvară. Să nu umblăm după fraze sunătoare, ci să căutăm rănilor, ce le-avem de vindecat. Vedem, că nu se alege nimic din societatea literară »Sfânta Unire». Sunt patru ani și jumătate, de când s'au adunat oamenii la Orade, și nimic nu s'a făcut, căci înjgheburile unor paragrafi nu e mare lucru. La lucrurile mari statutele sunt lucrul cel mai secundar, și le poate face ori și cine. — De ce nu facem noi preoții o astfel de societate? Nu ca să supărăm pe episcopi, că nu îi luăm în frunte, dar pentru că pe un om, — care are deja destul lucru, nu e bine să-l mai încarci. Și nu poate fi un lucru folositor nici pentru societate, nici pentru arhierie, să aibă dânșii răspunderi nouă, pe cari nu-le-au avut până aici. Au destul lucru, să facem noi ce nu aparține sarcinei episcopului, și episcopii noștri vor fi foarte veseli, că vor putea să ne dea prețiosul lor sprijin moral și material, căci prin o astfel de însoțire noi le facem un foarte prețios serviciu. — Cât bine s'ar putea face prin o astfel de societate, puțin am fi în stare să spunem, căci binele și folosul ar fi imens.

E o primăvară așa de frumoasă. Și pe când toată natura se împodobește și întinereste, iar noi preoții

cerem dela turma noastră să se renoiască sufletește, noi, fericiți cari nu sunt așa, noi stăm amorțiți și fără nici o simțire sufletească, purtarea noastră se aseamănă cu purtarea unui om încăpăținat fără carte. Ne ocupăm de alții, ori nu ne ocupăm de nimic, dar de noi nu ne ocupăm de loc. Nu ne batem capul, ce ar trebui să facem pentru ca să fim mai buni preoți, ce ar trebui să se facă, pentru ca să iubim mai mult știința și evlavia, și să facem și pe poporeni, doar ei o doresc aceasta din tot sufletul, oameni mai buni și mai luminați.

Am învățat din carte, că preotul e un alt Christos, pentru că el continuă opera Domnului cu aceeași autoritate și putere. Christos a înviat, asupra Lui nu a putut avea nici o putere lumea aceasta, și nici chiar moartea. Să fim și noi așa. Răutatea lumii să nu ne poată influența cu nimic, și la fiecare înviere să putem cânta fără a minți: »Eri m'am îngropat împreună cu tine Christoase, astăzi mă scol împreună cu tine«.

Dr. Ioan Bălan.

Alegerea deputaților dietali.

(Continuare).

Comitetul central poate ordona, ca pentru înlesnirea justificării dreptului electoral, respectiva antistie comunală (primariul orășanesc) se provadă alegătorii cu astfel de certificate, cari se arete numărul corespun-

zător al listei electorale, locul și ziua votării, numele alegătorului, poziția sa socială, ori ocupațiunea și locuința.

Lipsa de adeverință nu formează piedecă, nici pentru admiterea în localul de votare și nici pentru votare.

Ca bază la votare se ia exemplarul valabil autentic pentru respectiva alegere al listei electorale, care sub întreaga durată a votării trebuie să se afle la comisiune.

Numai acel alegător poate vota, care e trecut în această listă.

Prezidentul și membrii comisiunii de votare însă, bărbații de încredere și încrezuții speciali, apoi scriitorii comandați la alegere, dacă sunt trecuți în listele respectivului cerc electoral, pot să voteze în cercul de votare în care funcționează, chiar și în cazul, dacă sunt trecuți în listele altui cerc de votare.

Nu poate fi admis la votare:

a) acela a cărui identitate personală e nestabilită;

b) acela, care nu-și poate exercia dreptul de alegere;

c) celce la aceeași alegere ori în acelaș an calendaristic, a votat în mod valabil în alt cerc electoral, ori la aceeași alegere în alt cerc de votare.

Alegătorul, dacă identitatea sa personală poate fi stabilită în mod neîndoios, nu poate fi eschis dela votare numai pentru că și-a spus greșit, ori i-a fost introdus greșit sau cu măncitate, numele, etatea, ocupațiunea (starea socială), sau locuința.

Nu e permis, se fie alegătorul îndemnat la votare, ori influențat în alt mod. Întrebare poate să adreseze alegătorului numai prezidentul comisiunii, dar și aceasta numai între cadrele misiunii sale.

Sub decursul alegerii, în întregul edificiu în care se cuprinde localul de votare, și în

împrejurimea acestuia, stabilită din parte prezidentului comisiunii de votare, e oprită ținerea de vorbiri, de îndemnare a alegătorilor și peste tot orice acțiune, care poate influența rezultatul alegerii.

Alegătorilor nu le este permis se duce cu ei la alegere, respective la votare, arme, bețe, ori alte instrumente, acomodate de a se ataca cu ele cineva în mod faptic.

Despre votare se poartă liste rubricate, în cari se introduce comuna, sau partea de oraș (strada, piața), la care aparține votantul, numărul corespunzător din lista electorală, numele și pronumele votantului, votul dat, respective, dacă votarea o secretă, faptul că a votat.

Prezidentul comisiunii de votare e dator să respingă pe aceia dintre cei ce se prezintă, cari nu se pot admite la votare, sau al căror vot, nu poate fi acceptat, iar pe ceilalți e dator să-i primească.

În contra admitterii la votare și a acceptării voturilor, membrii comisiunii pot să facă excepții înainte de acceptarea votului, iar în privința identității persoanei, afară de ei încă și organele autorității și martorii de identitate.

Asupra acestor excepții, mai departe în chestii privitoare la conducerea votării, și peste tot în afacerile aparținătoare cercului de competență a comisiunii de votare, decide prezidentul comisiunii.

Despre alegătorii neadmiși la votare și despre voturile neacceptate este a se purta registru separat (registru refusaților), în care este a se aminti motivul neadmitterii la votare și al neacceptării votului.

În capitala și reședința Budapesta, în orașul și districtul Fiume, și în cercurile electorale din orașele cu drept municipal, votarea e secretă. În alte cercuri electorale votarea e publică.

FOIȚA.

Contribuția la istoria gramaticii românești.

XVII. Gramatica Boiagi 1813 Viena.

A doua gramatică macedo-română, e gramatica lui Boiagi¹⁾. Ca gramatică românească e a șeptesprezecea.

Regretatul profesor Aron Densușianu, zicea în prelegerile sale universitare din Iași și în istoria limbii și literaturii române, ce a edat, cumcă gramatica lui Boiagi, e cea mai bună gramatică macedo-română ce posedem.

Regulele sunt în limba greacă nouă și în cea nemțască: Titula „Γραμματική ήτοι Μακεδονοβλαχική“, iară în nemțeste „Römische oder Macedono-wlachische Sprachlehre Verfasst und zum ersten Male herausgegeben von Michael G. Bojadschi öffentlichen grichischen Lehrer der hiesigen National-Schule“.

S'a tipărit în Viena în tiparnița lui Ioan Snirer 1813.

¹⁾ Prima e alui Roza 1809 din Viena Cnf. „Rev. Preoților“ nr. 21 ex 1913, Timișoara.

Cu publicarea acestei cărți, a intrat mare spaimă în oasele grecilor și grecomanilor; credeau, că prin asta se trezește din amorțala seculară simțul național românesc; dreptce mijlociră la patriarhia ecumenică, din Constantinopolea, ca să-o anatemitizeze în mod solemn Scria Sanctitatea Sa într'alteltele și aceasta.

Aflu, că s'a răspândit cartea unui blăstămat rătăcit al bisericii anume Boiagi.

Scopul acestuia este de a combate limba greacă, din uzul credincioasei noastre turme.

Comunicați afurisania noastră, celor ce ar da crezământ, spuselor acestui eretic, contra limbii, în care a vorbit Dumnezeu“.

În corpul gramaticii, afară de materia strict gramaticală, se mai cuprinde și o colecție de „Fabule“ ica (sau) Paramithe shi istorii alepte“, și o bucată din evanghelia lui Luca, despre „Fiul rătăcit“, carea apoi a trecut și în edițiile lui Maxim — firește denaturată total în ortografia etimologică — și alui Negri.

Textul redactat românește e tipărit cu litere latine în o ortografie pocită, măimută după pronunța și ortografia germană.

Excepte din gramatica aceasta avem și în Istoria limbii și liter. lui I. Nădejde.

Di St. Gherga o are, poz. 109.

Profesorul dela liceul Sf. Sava I. C. Maxim, a prelucrat și adăugit aceasta carte, cu unele „poezii literare“, de Mihai Necu-

lescu din Megarova (Macedonia) și apoi a edat o cu ortografie etimologică, în anul 1862 la București, în Imprimăria statului, numită a mitropolitului Nifon, sub titula:

Rapada idee de gramatica Macedo-Romanésca“. Pagini 1—153.

Ediția lui Maxim, în fața limbisticii nu are nici un preț, Menționatul filolog și critic Ar. Densușan o evaluează „o copie alterată“. Dreptce încă în anul următor, boerul Costache Negri, se grăbește a corege greșala mare cu aceea, că în tipografia lui Ștefan Rasidescu, edă întocmai opera lui Boiagi. La aceasta a III ediție prefața e scrisă de poetul Dimitrie Bolintineanu.

Ediția lui Maxim încă o are di Gherga la poz. 880.

Boiagi a mai edat Orbis pictus de Amos Comenius, tradus în 10 limbi, latină, franceză, italiană, daco și macedo-română, neo-grecă, rusă, sârbă, ungară și germană, anunțată în Viena la 1819.

Pentru junimea sa greacă, cum și pentru nemții cari au avut plăcerea să învețe limba greacă nouă, a tipărit tot la Viena în 1823 Kurzgefasste Neugrichische Sprachlehre⁴ Scurtă gramatică neogrecă; o are Gherga poz. 159.

Despre viața lui știm foarte puțin, s'ar fi născut pela anul 1780 în Buda. Aici a și studiat. Alții zic, că e născut în Moscopolis (Macedonia) și părinții lui negustori au emigrat în Ungaria numai mai târziu.

La votare publică se dă votul cu graiul. Cel mult (surdo-mutul) poate vota cu bilet de votare, pe care prezidentul comisiunii îl cetește în fața publicului.

Revocarea ori modificarea votului de pe bilet nu se admite.

Alegătorii chemați la votare din o comună, ori parte de oraș, în ordinea stabilită din partea comitetului central, au să fie admiși la votare în grupuri, după cum votează pentru unul ori pentru altul dintre candidați.

Când e chemată la votare prima comună, decide prezidentul comisiunii prin scarte, că asupra cărui candidat să se dea voturile respective dacă sunt mai mulți decât doi, în care ordine să se voteze. Ordinea aceasta e dătătoare de cinozură și pentru celelalte comune.

Nu poate fi acceptat votul, care n'are tețeles ori e legat de condițiune, ori în alt mod e restrâns, dacă poate fi explicat în mai multe chipuri, și dacă nu se dă vreo unuia dintre candidați.

Dacă cu un nume de familie e numai un candidat, votul nu poate fi respins atunci, când numele de botez i-s'a spus cu greșală, ori nu i-s'a spus deloc, și nu poate fi respins votul nici în alte astfel de cazuri, în cari poate fi stabilit în mod nefudoiș, ca votul asupra cărui candidat cade.

(Va urma).

Procesul dela Sătmar.

— *Dela corespondentul nostru.* —

Apărătorii, cari au luat sarcina de a sta în ajutorul acuzaților dela Moftinul mic, intrându-se în 22 a l. c. în casa dlui Dr. Aurel Lazar și-au împărțit rolul și cadrele muncii. Dr. Pordea apără pe părintele-

protopop *Murășanu*; Dr. *Lazar* va face istoricul turburărilor, analizând scenele petrecute înainte de amiazi; Dr. *Boila* va comenta evenimentele de după amiazi; Dr. *Poruțiu* (Bistrița) ia apărarea celor două femei acuzate; Dr. *Bohățiel* va apăra minorii; Dr. *Dobossy* și Dr. *Ciordeaș* analizează procesul din punct de vedere al dreptului canonic.

Apărătorii au plecat din Oradea mare la fața locului, spre a studia acolo scenele, reconstruindu-le.

Actele procesuale au fost cerute ministrului de justiție Balogh, încă înainte cu o lună, după atentatul din Dobrițin.

Procesul s'a început în 23.

Se cetește actul de acuză.

În public se remarcă dd. Dr. Vas. Lucaciu, Dr. T. Mihályi, Dr. I. Maniu, Dr. C. Pop etc.

Presă din Ungaria și România e bine reprezentată.

Părintele *Murășanu* e ascultat cel dintâiu. D-sa uzează de dreptul de a vorbi românește.

Declară, că n'a îndemnat pe nimeni la rezistență, ci evenimentele s'au desfășurat în urma indignării, de care au fost stăpâniți toți credincioșii, când s'au văzut ruși dela episcopia românească. Descrie apoi amănunțit scenele, ce s'au desfășurat în comuna d-sale până la intervenția jandarmărească.

Apărătorii propun, ca toți acuzații să vorbească românește; președintele tribunalului Dr. Németh, acceptează.

S'a cetit fasiunea vicarului Iaczkovicz care a căzut victima atentului dela Dobrițin în ședința proximă urmează ascultarea martorilor.

În rândul prim a fost ascultat prețorele *Madarassy* din Okreii-Mari. Acesta declară, că a văzut cum l-au lovit pe vicarul Iaczkovicz, încât i-a căzut pălăria. A văzut

gestul, ce l'a făcut părintele *Murășanu*, îndemnând pe oameni, să-l lovească pe vicar. Mai spune apoi, că jandarmii au lovit cu latul sabiilor mulțimea, când a voit să năvălească în școală.

Când apărătorii l-au întrebat asupra amănuntelor, prețorele a răspuns nervos: „Degeaba mă întrebați; nu mă voiu încure!”

Urmează ascultarea jandarmilor, cari au fost de față la scenele furtunoase. Ei declară, că poporul s'a revoltat și a amenințat, dar ei nu s'au atins de nimeni.

Atât prețorele, cât și jandarmii au recunoscut pe unii dintre acuzați.

Impărțirea circumscripțiilor electorale.

Comitatul Huniadoarni.

Are 5 cercuri electorale.

1. *Cercul electoral Deva*. Sediul e Deva. Aparțin 92 comune: Algyógyalfalu, Algyógyfelfalu, Alpesteș, Alsókajanel, Arany, Árki, Bábolna, Bácsi, Bakouya, Balsa, Bánpaták, Bánbura, Berekszó, Berzsán, Boholt, Boj, Bojabirz, Bokajalfalu, Bokajfelfalu, Bozes, Brettyelin, Bulbik, Burjánfalva, Cseb, Csernakeresztur, Csigmó, Dedács, Déva, Erdőfalva, Felsőcserjécs, Feredőgyogy, Folt, Fornadia, Fűzesd, Glod, Grujelács Gyalumare, Gyertyános, Haró, Herepe, Homorod, Hondol, Káun, Kecskehágy, Kéménd, Kerges, Kersec, Kisálmás, Kisbarcsa, Kistrápol, Kozolya, Középalmas, Kurpény, Lesnyek, Mada, Magura, Marosnémeti, Marosolymos, Merisor, Nádasdja, Nagyág, Nagyálmás, Nagybarcsa, Nagyrápol, Nagytoti, Nozság, Nyavalyásfalva, Nyirmező, Opiski, Petrény, Piskitelep, Pojana, Popesd, Porkura, Renget, Sárfa, Szántóhalma, Százazalmás, Szelistyora, Szentandrás, Szto-

Desigur, că Boiagi, ca toți macedo-românii timpului de atunci, va fi avut strânse legături de pretinie cu marele trias: Clain, Șincai și Maior, cenzori de cărți românești în Buda.

Mihai Boiagi a fost al doilea învățător român la școala elementară grecească românească a campaniei negutătorești din Pesta.

Primul învățător de românească a fost Constantin Loga Diaconovici, din Caransebeș. El a început pentru prima dată să cânte în biserică grecească de acolo și românește, de aceea a trebuit să părăsească postul și sa treacă ca profesor la nou înființata preparandie română din Arad în 1812.

Din punctul 5 al testamentului lui Petru Maior, făcut între anii 1812—1821, aflăm, că prin 1820 la numita școală era învățător Grigorie Montan (poate Muntean) dela care adevăratul patronu al acestui calendaru⁽²⁾.

Despre Mihai Boiagi se mai știe, cumcă vorbea și scria cu mare ușorință în limbele: greacă, română, sârbă, germană, latină și italiană.

În cele din urmă a însoțit pe marele său patron ducele „de Luca” în patria lui Italia, unde apoi a și petrecut tot restul vieții sale. Se prea poate, că va fi scris ceva și pe acolo, dar manuscriptele sau perdue, ori că sunt infundate în biblioteca ducală.

Am folosit: Enciclopedia rom. din Sibiu I. 522. Ar. Densușianu Ist. limb. etc. o. c. 126, 333—4. Vas. Gr. Pop Consp. etc. o. c. II. v. 313; ziarul „Gazeta Transilvaniei”

¹⁾ N'aș crede să fie Dim. Ierkovics, translatorul guvernial din Sibiu, cel care a tipărit vestita Alexandria căci apriat e scris „Ierkovics”. Despre Ierkovics, ne spune Sam. Clain în 20 Maiu 1798, că agita cumplit printre românii din Sibiu, să nu ceară

La anul 1829 iarăș întimpinăm în Pesta un director de școală națională!

Calendarul de Buda, din 1829, tipărit cu litere latina (pe al doilea an) e închinat lui: „de bunu genu născutu-lui Domnu Georgiu Mucio, localului — directoru a școlii românești și grecești din Pesta, qua adevăratului patronu al aquestui calendaru⁽²⁾”.

Despre Mihai Boiagi se mai știe, cumcă vorbea și scria cu mare ușorință în limbele: greacă, română, sârbă, germană, latină și italiană.

În cele din urmă a însoțit pe marele său patron ducele „de Luca” în patria lui Italia, unde apoi a și petrecut tot restul vieții sale. Se prea poate, că va fi scris ceva și pe acolo, dar manuscriptele sau perdue, ori că sunt infundate în biblioteca ducală.

Am folosit: Enciclopedia rom. din Sibiu I. 522. Ar. Densușianu Ist. limb. etc. o. c. 126, 333—4. Vas. Gr. Pop Consp. etc. o. c. II. v. 313; ziarul „Gazeta Transilvaniei”

episcop român după moartea sârbului Adamovits. Cipar Arhiv 390, 393 și 719. Pentru Alexandria a se vedea Bian Bibliogr. o. c. nr. 577 pag. 361—365 și mai nou dr. Veress Endre „Erdély és magyarországi régi olák könyvek és nyomtatványok Kolozsvár 1910 pag. 73—4 și 107.

²⁾ N. Iorga „Scrișori și inscripții ardelene și maramureșene” Bucur. 1906. vol. II. pag. 22.

Brașov, 1885 nr. 40. Hodoș Ist. lit. etc. o. c. 128. Moldovan A. românság o. c. 314. Arbore Ist. lit. o. c. 157; 172—172. Popfii Poezia și proza o. c. 233; 247. Popescu Curs. elem. de ist. lit. o. c. 59. Cipar Principia o. c. 88—90. Dr. Vas. Pop Disert. etc. o. c. Dem. Iarcu Repart. bibliogr. cron. o. c. Pumnul Lepturar III și IV. Nădejde Ist. limb. etc. o. c. 107—110 Ureche Ist. lit. o. c. 28—29. Philippide Ist. limb. etc. o. c. 29; 154 și 221. Papiu Ilarian. Vieța oper. și ideile lui Șincai Buc. 1869.

(Va urma).

Stefan Pop.

Cugetări.

Culese de I. P. C.

Fericit e sufletul acela, care poate să desprețuiască, orice, ce nu iubește pe Dumnezeu și pentru Dumnezeu.

Sf. Gregoriu.

Dupăce ne-am mutat din lumea aceasta, nu mai avem vreme de pocăință, nici de satisfacție. Aici pe pământ ori ne pierdem vieța, ori o câștigăm.

Sf. Ciprian.

jenyásza, Szuliget, Tekerő, Tompa, Toplica, Valeajepi, Valeamara, Valisora, Vecel, Vor-mága, Vulcsesd.

2. *Cercul electoral Marosillye.* Sediul în loc. Are 140 comune: Abucsa, Almasel, Almásszelistye, Alsóboj, Alsócsertés, Alsólapugy, Alsólunkoj, Alváca, Bácsfalva, Baldovin, Baresd, Bástya, Baszarabásza, Batrina, Birtin, Blezseny, Boica, Boz, Brád, Bucsesd, Bukuresd, Bulzesd, Burzsuk, Cserbia, Csungány, Cebe, Cerecel, Danulesd, Dobra, Dobroc, Dumbravica, Dumesd, Dupapiatra, Fazacsel, Felsőboj, Felsőkajanel, Felsőlapugy, Felsőlunkoj, Felváca, Fintóág, Furksora, Fűzesdbogara, Gerend, Glodgilesd, Godinesd, Gothátya, Grohot, Guradora, Guraszáda, Gyálakuta, Hercegány, Holgya, Kabesd, Karács, Karasztó, Karmazinesd, Kazanesd, Kimpényszurduk, Kimpur, Kismuncsel, Kosesd, Kózsa, Körösbánya, Kreesunesd, Kristyor, Kulyes, Kurety, Lapusnyak, Laszó, Lunka, Lunksora, Lyauc, Marosbrettye, Marosillye, Mesztákon, Mihalesd, Miheleny, Mikanyesd, Nagymuncsel, Obersia, Ohába, Ormingya, Pánk, Pánkszelistye, Pestyere, Petresd, Podole, Poganesd, Pottingány, Prevaleny, Prihiodest, Radulesd, Ribicsora, Ribice, Riska, Riskulice Rosúány, Rovina, Ruda, Runksor, Seszur, Steja, Szakamás, Szelistye, Szirb, Szkrofa, Sztanesesdohába, Sztacsina, Sztregonya, Sztrettye, Sstrimba, Tamasesd, Tataresd, Tataresd, Ternáva, Tirnáva, Tirnavica, Tisza, Toncesd, Tomnatel, Tresztia, Tyei, Tyiulesd, Ujbáresd, Ulyes, Váka, Valealunga, Valeamare, Vályabrád, Vika, Viskza, Vorca, Zám, Zdrápc, Zsunk.

3. *Cercul electoral Petroșeni.* Apartin 52 comune: Alsóbarbatyeniszkrony, Alsóbaucár, Alsózálláspatak, Bajesd, Banica, Borbátviz, Bukova, Farkaspatak, Fégyér, Fehérviz, Felsőbarbatyen, Felsőbaucár, Felsőzálláspatak, Fűzesd, Galac, Hegyaljalivádia, Hobia, Hobicaurikány, Hobicavárhely, Kimpulunyág, Kisbár, Klopotiva, Korojesd, Kóaljohába, Krivádia, Livazény, Lupény, Macesd, Malajesd, Malomviz, Merisor, Mezólivádia, Nagybár, Nuksora, Ohábaponor, Ohábasibisel, Parospestere, Paucsnesd, Petrosz, Petroszény, Ponor, Puj, Rusor, Serél, Urik, Vajdej, Vályadilsi, Várhely, Zajkány, Zsilkorojesd, Zsilmacesdparoseny, Zsilvajdejvulkán.

4. *Cercul electoral Orăștie.* Are 3 comune: Hátszeg, Szászváros, Vajdahunyad.

5. *Cercul electoral Hunyad* cu sediul în Vajdahunyad. Apartin 143 comune: Alkenyér, Alsófarkadiu, Alsónádasd, Alsónyirefalva, Alsószilvás, Alsótelek, Alsóvárosviz, Álun, Aranyos, Bacalár, Balomir, Baresd, Batiz, Bencenc, Berény, Boica, Bós, Bosoród, Brázora, Bucsum, Bojtor, Bunyila, Cserbel, Cserisor, Cserna, Csernisorafloriesza, Csolnakos, Csopea, Demsus, Doboka, Erdőhát, Erdőhátrunk, Felkenyér, Felsőfarkadiu, Felsőnádasd, Felsőnyiresfalva, Felsőpestes, Felsőszilvás, Felsőtelek, Felsővárosviz, Feresd, Gauricsa, Golles, Goncága, Govásdia, Gre-distye, Grid, Gros, Gyalár, Gyalmár, Haczsel, Hozsdát, Hosdó, Jóvalcsel, Kasztó, Kékesfalva, Keresztényalmás, Kérnyesd, Királybányatoplica, Kiscsula, Kisdenk, Kis-kalán, Kisoklos, Kispestény, Kitid, Kosztesd, Kovrágy, Kőboldogfalva, Kragnis, Kudzsir, Kurpeny, Lelesz, Lindzsina, Lozsád, Lidesd, Lunkány, Mácsó, Magura, Magureny, Ma-

gyarbrettye, Magyarosd, Martinesd, Nagycsula, Nagydenk, Nagyoklos, Nagyzostró és Kis-zostró, Nagypestény, Nagyrunk, Nalácvád, Nándor, Nándorválya, Olábbrettye, Ósebeshely, Óraljaboldogfalva, Pád, Párosza, Perkász, Petrilla, Piskinc, Plop, Pojárnarekiceli, Pojenicatom, Pojenicavojni, Pojény, Poklisa, Pokolvalcsel, Pusztakalán, Rákosd, Rea, Rehetyefalva, Répás, Romosz, Romoszhely, Ruda, Russ, Stejvaspatak, Szacsal, Szentgyörgyválya, Szentkirály, Szentpéterfalva, Szereka, Szocsed, Szohodol, Strigyohába, Strigyplop, Strigyszacsal, Strigyszentgyörgy, Tamáspatak, Tordos, Tormás, Totesd, Tustya, Ulm, Uncsukfalva, Vádudobri, Vajdej, Valár, Valioraváralja, Zalasd, Zeykfalva, Zsoszány.

Crestături.

Am fost martorii unei discuții interesante în legătură cu ideea „Normativului arhidiecezan”. Ca cel mai bun criteriu pentru conferirea beneficiilor s'a recomandat și s'a accentuat — pe dreptul — munca activă a preotului. Un preot din Țara Hațegului — vorbind în chestie — aduce ca pildă — într-o revistă bisericească — parohia sa. Ne prezintă chiar cifre grăitoare. — Abstrăgând de la activitatea extra bisericească și munca oficioasă de cancelarie, în decurs de un an a avut cam 240 ore de cateheză, a mărturisit și cuminecat la 800 credincioși, a ținut peste 100 predici și a provăzut cam 180 bolnavi! Un tablou frumos. Sunt foarte mulți preoți, cari muncesc asemenea, fără să știe lumea mare de răvna lor. O statistică din centru ar fi cât se poate de interesantă. Ori cum, — mie îmi spun foarte mult cifrele de mai sus. Imi place să cred, că ne apropiem stărnitor și noi de o înțelegere mai înaltă a vieții de păstorire, a chemării preotimii și că biserica noastră trăiește apusul zilelor, în cari slujba de preot se socotia ca un oficiu de înmatriculări șablonistice, o împlinire a celor mai indispensabile agende parohiale și — atât.

Un fapt caracteristic din timpul discuției chestiei românești în parlament. — Premierul Tisza a avut dibăcia să stoarcă de la opoziționali așa enunțatii sălbaticie în chestia românească, încât i-a putut discreditat total în fața tronului, iar el și soții s'au făcut „ministeriabili” pe multă vreme înainte. — A fost de tot curioasă însă ținuta partidului — poporal. Acest partid al catolicilor — înființat la 1896, cu inclinații aulice, cu un program creștin-social și deci cumpătat în chestia naționalităților —, azi și-a schimbat pe deplin principiile, deși programul e cel vechiu. Acum înnoată în apele Kossuthiștilor republicani, profesază cel mai patentat șovinism unguresc — în cea mai învederată contradicție cu idealul creștin-social — iar față de naționalități?! Știam, că p. 13 din program îi e urgitarea ducerii în vigoare a legii de naționalități din 1868. — Acum ar fi fost prilejul cel mai potrivit să iea o anumită poziție, să-și espună punctul de vedere în chestia aceasta. Găciți — ce-au făcut cei 16 deputați poporali, au tăcut — tăcerea peștelui. Să se noteze, că aproape toți sunt aleși în ținuturi locuite de șvabi, ruteni și mai ales — slovaci. Pe aceștia și iau făcut aderenti

tocmai prin accentuarea nefericitului punct 13 din programul lor: aplicarea legii de naționalități.

Să fi triumfat oare „teoria descendenții” omului dela moimă? Concepția creștină stăruie pe lângă crearea imediată a omului, dovedind, că o derivare dela specii mai inferioare, (dela moimă) e imposibilă. Biserica — până acum — a luptat cu succes în favorul ideii „creaționismului”. Sa părea chiar, că adversarii și-au exhaustat tot arsenalul de argumente, — dar nu, — lovitura de grație, dată concepției creștine — urmează numai acum! Și e terribilă iubiți cetitori! Argumentul acesta nou putea oare să lipsască din „Transilvania”; revistă pentru filosofie, sociologie, estetică, istorie, geografie, pedagogie, etnopsihologie, „biologie” și alte — logii?! Nici decăt. — Cică, 2 insecte parazite: purecele și tovarășul său mai trândav; „pediculus”, își au loc predilect de odihnă și prăsilă nu numai în societatea — oamenilor, ci și pe anumite moime: Ateles, șimpanz, gibbon, etc. — De aici se scoate principiul triumfător: „ființele organice înrudite, servesc de locuință parazitelor înrudite”. (v. „Trans.” no. 2—1914). — Precum vedeți, în reviste „serioase”, de știință, încă se pot ceti notițe — distractive.

O revistă „pentru literatură și artă” din Ardeal, are de o vreme incoace iarăși mâncărime. În lipsa-i de material literar din zilele noastre, crede, că-și poate umple coloanele cu orice, indiferent, că aparține sau nu — literaturii și artei. Atacă tot mai des comitetul național, „rezoluțiile” lui, articolul drului Maniu; ponegrește pe artiști decedați, ridiculizează apoi — cu un spirit searbăd — Congregația Indicelui din Roma, a cărei rost nu-l poate înțelege ori nu vrea să-l înțeleagă. Face chiar profetii spirituale cu anticipație pe trei ani. Ori, cetiți — bunăoară — șirele următoare dintr'un articol despre tinărul sculptor M., și-mi spuneți dacă ele au alt rost, decăt cel de umplutură, sau e numai o persiflare răutăcioasă și jignitoare chiar pentru sute de cetitori a acelei reviste: „Critica dreaptă și onestă nu poate supăra decăt pe cei îmbătați de primele inspirații și pe cei săraci cu duhul, cari nu se mulțumesc cu jilturile de fericire din împărăția ceriurilor, ci vreau să-și smulgă cu deasila o cunună de bani nemeritați și în această vale a parvenirilor”.

Cu anul 1914 — în sfârșit — „Transilvania” apare sub altă înfățișare și cu program nou. E — la tot cazul — o însemnată îmbunătățire; ierte-ni-se însă dacă facem o mică observare: numerii apăruți până acum ne dau impresia, că revista are un timbru prea — local. E — să 'zicem așa — un amalgam a revistelor sibiene (Rev. Economică, Vatra Școlară, Luceafărul și Rev. Teologică), sau mai bine zis — un periodic cu caracter oficial, scris de membrii biroului din strada Șaguna, de membrii Seminarului Andreian și a institutelor financiare din palatul Albinei.

Printre șire — adeseori — se zăresc intenții — cari nu le poate aproba toată lumea.

Deputații Mihályi și Vaida despre congresul naționalităților.

Un colaborator al ziarului „Az Est”, a avut Joi dimineața în culoarele camerei ungare o convorbire cu dnii dr. Mihályi, și dr. Vaida în chestia convocării congresului naționalităților. Iată răspunsul ce l-a primit ziaristul maghiar dela deputații noștri.

Partidul național român are o subcomisiune, care pregătește congresul tuturor naționalităților. Lucrările acestui congres sunt atât de înaintate, încât congresul se va întruni cu toată siguranța. Deocamdată însă nu știm când. În privința aceasta nu s'a luat încă nici o hotărâre.

Correspondențe.

Dela Izvoarele Crișului repede.

Sfârșitul lui Martie. — Adunarea „Vlădeșei”. — „Agraria” și „Ciuceana”. — Cum ajută statul pe Români? — Sinod de primăvară în districtul Morlăcii. — Lipsă de lucru. — Nenorocire la baia din Poieni. — Liturghiile din Paresimi. — Popa cel bun.

1 Aprilie n.

Câteva pluguri ieșiră la deal, era prin 25—26 Martie. Frumos început de primăvară: câteva zile întru adevăr frumoase. După cei câțiva ani de restriște, după cei doi ani de catastrofă, acum se leagă omul de toate semnele, legându-se în dulcea speranță, că poate anul ce vine — va fi doar mai bun. A fulgerat la Sân-Toader? Semn bun! A dat Dumnezeu câteva zile frumoase la sfârșitul lui Martie? — O, de-ar fi și acesta semn bun, semnul unor zile mai senine, ziceau „alduții de oameni!”

Dar n'a ținut mult bucuria. Doar trei zile. Apoi iar a trebuit să punem plugurile în șură (adecă cine are plug) și grâul trierat în câmară, căci ... a venit iarna din nou. O noapte, o singură noapte, a acoperit cu nea piscurile munților și — a mai împins cu vre-o 6—7 zile sămănatul grâului de primăvară.

*

Oricât de vitrege au fost împrejurările economice ale anului trecut, mulțămîta unei conduceri înțelepte, „Vlădeasa” din Huedin și estimp și-a încheiat bilanțul cu câștig de peste 40.000 coroane, din care o sumă însemnată (13%) s'au dat spre scopuri filantropice. Frumoasa biserică din Huedin între altele e mărturie a dărniciiei acestui institut. Adunarea generală a acționarilor a decurs în liniște, s'a votat încredere conducătorilor, iar unul dintre acționari a dat expresie îndestulirii generale pentru zelul cu care acest institut îmbrățișează toate cauzele culturale ale neamului românesc. Un institut, unde întru adevăr se muncește, unde discordia e un lucru necunoscut, un institut, care întru adevăr „ajută”.

*

„Agraria” — noua societate pentru valorizarea produselor din Huedin, progresează mereu, — așezată fiind pe temelii foarte solide și — fiind sub conducerea unui om priceput și harnic, a dlui Chirilă. S'a extins activitatea și la sate, înființând

o sucursală la Ciucea sub firma „Ciuceana”, care sub conducerea harnicului nostru preot de acolo, Iuliu Truța și realizează progrese uimitoare. Iar Românul se bucură, că — nu mai e silit să cumpere bucate exclusiv dela Jidovi — ci — și din mână românească. Greutăți sunt destule, firește, criza prin care trecem multe piedeci pune tuturor întreprinderilor. — Au cerut ajutor dela „Astra” din fondul „Stroiescu” dar li-s'a răspuns, că Stroiescu a înființat fundațiunea pentru tovarășii de credit, — nu pentru tovarășii economice.

*

Un esmis al ministrului de agricultură se prezintă într'o Duminecă într'un sat românesc și roagă pe preot să-i fie interpret la o vorbire ce va avea să o țină poporului. A vorbit despre tovarășii economice, a căror avantaj e, că statul ajută pe membrii, dându-le bucate de semințe cu preț redus etc. Apoi despre foloasele unei reuniuni de asigurare a vitelor, ajutate de stat. Oamenilor le-a plăcut ideea și lucrul a rămas așa, ca peste două săptămâni să vie dl acela din nou și să se înființeze atât tovarășia economică, cât și reuniunea de asigurare a vitelor. A și venit, însoțit de un oficial al unei societăți de asigurare și s'a apucat îndată de constituirea „reuniunii pentru asigurarea vitelor”. Oamenii ziceau, că să facă întâiu cea cu bucatele, ei ziceau, că vor face apoi și asta. La urmă a sosit vremea trenului și s'au gătat de plecare. Oamenii însă întrebară din nou, că ce-i cu bucatele de semințe? Atunci domni au lăsat în grija birăului să facă lista bucatelor trebuincioase și să o trimită la expoziția din Cluj, de unde peste vre-o două săptămâni vor primi oamenii bucatele cu reducere de 30%. — S'au înscris o mulțime de oameni, cu aproape un vagon de crumpene, cu atât mai vartos ca dl respectiv spunea, că sunt vre-o 7 vagoane de crumpene întrecătoare. Peste două săptămâni a și venit — o epistolă. Că nu se poate împlini rugarea pentrucă — nu mai sunt bucate, căci toate s'au împărțit! Firește, s'au împărțit...

*

Nu numai în capitală, ci și pe aici sunt destui muncitori fără de lucru. Firezele nu mai lucră, iar baia din Poieni a redus cu 60% numărul lucrătorilor. Oameni deprimati pretutindeni, cari — în urma urmelor — ieau lumea în cap. Popa săracul se uită a jale la ei cum se duc — și cum duc cu ei — și lecticalul de pe anul trecut. — Ba ce-i mai mult, încep unii a se gândi și la America — lucru nemaipomenit până acum pe aici!

*

Primăvara e cel mai primejdios lucrul în băile de piatră. Atunci se desface cu ușurință câte-un bolovan și — zdrobește tot ce găsește înainte. Un bolovan de mărime mijlocie a zdrobit și coastele unui lucrător harnic, om evlavios și de o omenie fără pereche, Samuil Sabo din Bologa. Dumnezeu știe, dar poate chiar spre norocul lui. Doborât la pământ de bolovanul acesta, în clipa următoare a venit alt bolovan, de mărime uriașe, care a trecut peste el la înălțime de un metru dela pământ. — Dus la spital, e pe cale acum spre însănătoșare!

*

Intr'o zi de Marți, în Paresimi, a venit la mine o femeie încă în revărsatul zorilor și m'a rugat să-i celebrez o liturghie. Am explicat femeii în fel și chip, că în paresimi numai Sâmbăta se poate celebra liturghie privată. A ascultat femeia cu multă paciință, numai la sfârșit tot a întreat:

— Dar popa din X. de ce face? Chiar și ieri a făcut pentru mătușa mea de acolo!

Am spus femeii verde: Popa din X. lucră contra legii și nu gânde, că va fi primită o slujbă, care o face un popă contra legii!

Femeia s'a dus, spunându-mi, că atunci dar va aduce pe Sâmbăta.

Și ce crezi iubite cititor: și-a ținut cuvântul? Aș! S'a dus imediat în X. și popa de acolo fără pic de muștrare de conștiință a celebrat liturghia, zicând:

— Cum să nu se poată face liturghia și Marța? Doar slujba lui Dumnezeu, ori-când e primită!

Nu mă supăr pe confratele din X. — Obiceiul de a celebra în paresimi e atât de lătit, încât ar fi păcat de moarte dacă l-aș acuza pe el pentru praxa alor 80% a preoților noștri.

Zic numai atâta: oare nici acum n'a sosit timpul ca să se permită celebrarea în Paresimi și astfel să se pună odată capăt unor situații pe cât de delicate, pe atât de neplăcute, în care ajung unii preoți, cari cred, că totuș e bine să observe legea? Videant...

*

Popa cel bun... Oare se poate vorbi și de așa ceva? Mai ales în zilele de azi când „popii discută numai nimicuri, ca fondul viduo-orfanal, ridicarea congruei, normativ arhidiecezan” etc. Iar despre chestia cea mare a „Alcoolismului” tac tăcerea peștelui — cum zicea acu-s vre-o trei săptămâni confratele „ș”?

Destul, că am întâlnit deunăzi pe un coleg și între altele i-am spus, că am ajuns în conflict cu poporenii din cauza — cutare. El a zimbit cu blândețe și mi-a răspuns:

— Mulțămîta Domnului, pe mine mă iubesc poporenii foarte mult ... dar ... mă plătesc foarte puțin!

Și mi-a povestit zimbînd cu amărăciune o istorie interesantă. — A venit aseară — zice — un om în stare destul de bună să-și plătească lecticalul, 4 coroane. A început mai întâiu a-mi spune cât o duce de rău, că nu are bucate, că n'are ce mânca etc. Și aproape plângînd m'a rugat să-l las cu 3 cor. 20 fil. — cum plătesc cei săraci, că nu are mai mult. Acești bani încă i-a făcut foarte cu greu și orice ar face, mai mult nu poate plăti. Nu-i câștig, nu-s bucate etc. — Preuteasa îmi făcea semn din culină să nu las. Și n'am lăsat. Dar omul începuse cu vorbe aspre și a sfârșit injurînd. A ieșit trântind ușa și strigînd în urmă:

— Așteaptă numai popă, până ți-oi plăti eu!

Am rămas incremenit și indignat. Preuteasa a venit în casă și mi-a zis:

— Tot ar fi trebuit să primești. Numai 25 de creștari mai avem la casă...

Peste câteva clipe omul meu s'a întors și a spus „ultimatul”:

— Iacă părinte, încă odată viu, primești 3 coroane și 20 ori ba?

Și m'am muiat și am primit, spunându-i, că aceasta e cea din urmă oară.

Și a ieșit omul alduindu-mă.

Peste un sfert de ceas m'am dus în sat să-mi capăt un lucrător. Ca să-l găsesc mai înțe, m'am dus către făgădău. Ajuns la ușa făgădăului, aud că se vorbește cu glas mare de popa. N'am obicei să ascult la uși, dar atunci am ascultat. Era omul meu de mai înainte.

— Bun popă avem, alduil-ar Dumnezeu! Am dus un zlot și șesezeci în mână, iar patru pițele le-am ascuns. Și mai cu binele, mai cu răul, dar tot mi-a lăsat patru pițele. Vedeti-le? — Și zuraia pițelele. Iar oamenii râdeau. Era un răs sarcastic, demonic, întrerupt în sfârșit iar de omul meu:

— Din vânt o vint, în vânt să meargă! Adă crișmar o litră de palincă. Să bem în sănătatea popii nost!

N'am mai ascultat, dar nici n'am intrat în crișmă. Nici după lucrător nu m'am dus. Ci m'am dus acasă și m'am sfădit cu preuteasa. Iar peste noapte am visat, că au venit poporeni mei cu toții și mi-au plătit tot lecticalul.

Aici se sfârșește povestea colegului. M'am despărțit de el, nu fără să-l invidiez un pic. Pe el măcar îl iubesc oamenii — deși nu-l plătesc. Pe mine? Nici nu mă iubesc ... iar de plată. — la ce să mai și lungim vorba...?

— sp. —

Din dieceza Gherlei.

(Viziție canonică în Bonț și Săcălaia.)

A fost o idee foarte fericită hotărîrea ce a luat-o Ilustritatea Sa bunul nostru Episcop diecezan, că în postul mare al acestui an să viziteze credincioșii din parohiile, cari zac în nemijlocitul jur al Gherlei.

În Dumineca primă a Postului mare a făcut o astfel de viziție canonică în parohiile Fizeșul Gherlei și Sântioana, — lăsând în acelea comune cele mai dulci suveniri și mângăeri sufletești pe sama credincioșilor obidiți de multele năcazuri, ce i-au ajuns în acești doi ani grei din urmă.

Credincioșii din Bonț și Săcălaia au avut fericirea de a avea în mijlocul lor și de a asculta graiul de mângăiere a bunului părinte și arhieru Vasile, care necunoscând oboseală, condus de dorul de a cunoaște toate lipsele și durerile turmei Sale, a venit să verse nădejde în inimile oboșite de zbuciumul vieții grele de azi. A venit să le aducă mângăierea și binecuvântarea de cari acești credincioși n'au avut parte de pe timpul fericitului episcop al Gherlei I. Vancea. A fost o zi, a cărui amintire va lăsa în sufletele acestor credincioși urme pururea neșterse.

La orele 8 a. m. sosește în Bonț Ilustritatea Sa însoțit de Reverendisimul Domn canonic Gregoriu Pop. De la marginea din jos a satului sunt duși la biserică cu un car împodobit cu covoare, tras de șase boi. Înaintea școlii poporul în frunte cu parohul local Ioan Melian și ceilalți preoți concelebranți așteaptă pe Ilustritatea Sa cu prapori și lumini aprinse.

Înaintea școlii Ilustritatea Sa e intimpinat cu o vorbire de părintele Melian. Mai sus, spre mai mare surprindere a Ilustri-

tății sale, îl binecuvintează o copilă de școală predându-i un buchet de violele. Sf. Liturghie, la care pontifică Reverendisimul Domn canonic Gregoriu Pop, e celebrată de preoții: Dionisiu Deac, Ioan Melian, Teodor Morar dir. de bancă din Gherla sosit aici mai înainte însoțit de trei clerici pentru asistintă, și Iosif Leményi preotul din Nicula. Răspunzorii și cântările dela s. Liturghie le cântă corul format mai ales de fetele din sat. După s. Evanghelie predică Ilustritatea Sa purcezând din textul Troparului: „Astăzi este începutul mântuirii noastre“ Cuvintele bunului Arhieru, izvorite dintr'o adevărată dragoste părințească, pătrund cu o putere nespūsă în adâncul inimilor credincioșilor. Arată frumoasele virtuți ale Preacuratei Vergure Maria, care cu deosebire neamului nostru i-a fost ocrotitoare veacuri de-a rândul și pe carea ținutul acesta e dator în mod deosebit să o cinstească având fericirea de a-o avea în satul vecin, Nicula, închipuită într'o icoană făcătoare de minuni. Pe lângă aceea, că Preacurata ne este o mamă bună și mijlocitoare, ne arată totodată și cele mai frumoase virtuți: nevinovăția, umilinta și ascultarea. Îndeamnă să urmeze cu toții aceste vârtuți și mai cu samă fecioarele să aibă înainte pururea tipul de nevinovăție al Preacuratei. La sfârșitul sf. Liturghii Ilustritatea Sa face panachidă pentru sufletele credincioșilor repausați, după aceasta împărțește credincioșilor anafără.

După sf. Liturghie Ilustritatea Sa cercetează școala. Pune întrebări pruncilor din diferite obiecte. Băieții răspund frumos. O copilă declamă poezia de Eminescu: „Ce te legeni codrule“ Ilustritatea Sa exprimându-și îndestulirea învățătorului Ioan Vlas, leagă băieților de inimă dragostea față de biserică și carte.

După amiază la orele 4 Ilustritatea Sa merge în filia Săcălaia la depărtare de vre-o 3—4 Km. de matre. Îl așteaptă și aici credincioșii cu două cară împodobite, la fieste care pripiși șase boi, pe cari apoi urcând Ilustritatea Sa cu toată asistintă, merg la biserică frumoasă de piatră ridicată chiar în fundul văii dincolo de sat. Credincioșii îl primesc cu aceeași dragoste și entuziasm prețutindenea, ca și cei din Bonț. În mijlocul satului a fost bineventat de învățătorul local Valeriu Casian. Înaintea bisevicii îl întâmpină iarăși părintele Melian. Se face vecernia la cari cântă răspunzorii un cor format din tineretul satului instruat de învățătorul Casian. Predică Ilustritatea Sa purcezând din textul Condacului: „Apărătoarei Doamne“. Arată însămnătate marilor zile de pregătire la învierea Domnului, îndemnându-i să se mărturisească. Credincioșii se împărtășesc de o adevărată mângăiere. După predică se face Panaclidă. La școală Ilustritatea Sa toate le află în bună rânduială.

Inserase deabinelele, când sunetul clopotelor în pacea sării duceau vestea peste întreg ținutul că cel ce a venit azi în numele Domnului să aducă mângăiere, lasă în inimile celor ce l-au așteptat cu atâta dragoste o armonie, o întărire a credinții, o suvenire care pentru toți va fi de-apururea un izvor de mângăiere!

Dragostea față de Biserică și față de așezămintele culturale din aceste două comune e o dovadă incontestabilă despre bunăpăstorire a preoților Dionisiu Deac și a ginerelui său Ioan Melian — față de cre-

dincioșii din aceste comune, cari se pare că în urma loviturilor ultimilor ani țin și se alipesc cu mult mai tare de aceea biserică, care veacuri de-a rândul a fost în stare ca prin minune să-i țină neclătiți în credință și limbă.

Dee D-zeu ca „Ceea ce are stăpânire neînvinșă“, Stăpână să fie de apururi peste inimile bunilor credincioși, trimitându-le zile mai fericite.

Privitorul.

Sinodul districtului protopopesc al Arpașului de jos.

În 1 Aprilie 1914 s'a ținut în Racovița sinodul de primăvară al districtului protop. gr.-cat. Arpașul de jos sub prezidiul v.-protopopului Valeriu Florian. S'au prezentat preoții districtului afară de preotul Drăgușilor, carei bolnav. — După invocarea Spiritului Sfânt. A disertat v.-protop. districtual având de temă: „Despre perzeccțiunile bisericii creștine“. — După aceea s'au satorit taxele la fondul exactoratului și al deficienților după statutele existente.

La propunerea prezidiului sinodul hotărăște înființarea magazinelor de bucate bisericesti în fiecare parohie; pe viitor preotul cu curatorul bisericesc este deobligat se colecteze dela credincioșii bisericii bucate, formându-se astfel începutul magazinelor de bucate bisericesti, cari cu timpul au se fie o binecuvântare pentru fiecare parohie; președintele aduce de pildă magazinul de ovăs al bisericii gr.-cat. române din Besimbar unde înainte cu 8 ani au donat benevol curatoratul bisericesc cu preotul în frunte căta 1 Hectolitru ovăs și azi după 8 ani sunt 130 Hectolitru ovăs, cari se dau împrumut ca semințe de primăvara la parohieni.

Tot la propunerea prezidentului s'a hotărît: să se facă pașii de lipsă pentru înființarea reuniunii arhidiecezane de înmormântare pentru toți preoții; totodată fiecare preot să lucre ca să le câștige membrii din parohiile lor pentru reuniunea de înmormântare din Racovița formându-se apoi secțiuni la reuniunea de înmormântare gr.-cat. existentă din Racovița.

Sinodul deobligă pe preoții districtuali în sfera lor de activitate să abată poporul ce-l păstoresc de abuzul cu beutura spirtoaselor și dispune ca să se înscrie ca membrii la reuniunea de misiuni științe.

După acestea s'a făcut alegerea definitivă a forului protopopesc și matrimonial, alegându-se ca membrii preoții: George Boieriu din Cârța, Alexandru Bugner din Noul român, Ilie Comșuța din Porumbacul de jos, Nistor Măsariu din Sărata, iar func. Ioan Pop David din Scoreiu; — notar districtual a fost ales Nicolae Comșa din Porumbacul de sus.

Ca membrii mireni în senatul școlar protopopesc au fost aleși: George Boieriu, învățător direct. în Viștea de jos, Mihail Oprean, inv. direct. în Racovița, dr. Ioan Moldovan, medic în Arpașul de jos, Aurel Negruț, notar, în Noul român, George Muntean, învăț., Cârța, Mihail Leluț, proprietar, Besimbar, Ioan Ciungu, proprietar, Scoreiu și Gavril Cafefariu, proprietar Sărata.

După acestea s'au făcut alegerea confesarilor și toți preoții s'au mărturisit în s. biserică. Sfârșindu-se ordinea de zi a sinodului — membrii au fost invitați la masa ospitală a prezidentului. — despărțindu-se în dupăamiază acelei zile cu trenul fiecare la ale sale multămiți cu munca depusă în Sinod.

Coresp.

Apel.

Rugăm pe cetăreții noștri să urmărească cu deosebită atenție cele scrise de noi referitor la noul proiect de lege electorală și instrucțiile miniștrilor privitoare la această lege (vezi nr. 31, 38, etc. ai Unirii). Îndeosebi atragem atenția fraților preoți, învățători și fructificatori ai satelor asupra examenelor scrise și cetitului instituite de noua lege electorală (vezi nr. 36 al Unirii). E vorba aici de câștigarea unor drepturi, cari sunt de vitală importanță pentru noi și viitorul nostru. S'ar face oarecare conducător al satelor noastre vinovat de tradare al intereselor noastre naționale, dacă nu ar fi în momentele acestea la culmea chiemării sale. Rugăm pe dăii protopopi să recerce de pe acum oficiile parohiale, ca acelea să prezinte în termenul cel mai scurt consemnarea știutorilor de carte, să supravegheze, ca preoții și învățătorii să se prezinte în persoană la pretură în ziua stabilită de autoritatea civilă, cu ceice știu carte și au împlinit 24 ani, dându-le toate înviațiunile și stându-le de ajutor întru toate. Păstorul să nu și părăsească turma în momentele cele supreme. Vrem să dăm astfel dovadă nu numai de o respectabilă maturitate politică, dar și de acel grad de cultură, care să ne statorască locul convenit între popoarele, cu cari trăim împreună. *Examenele se încep cu 1 Maiu și vor fi anunțate de primărie în fiecare comună cu 8 zile înainte*¹⁾. În ziua aceea să-și lase fiecare lucrurile sale obișnuite pentru că atunci se hotărăște de viitorul lui și al copiilor lui. Lupta pentru existența unui popor se dă azi în parlament, iar în fața noii legi electorale trebuie să ne prezentăm ca un popor matur și conștient de datoriile lui. Deci păstor și turmă să fie în ziua aceea toți până la unul la pretură și să-și facă datoria. E un act de cel mai elementar drept cetățănesc, la care ne obligă legile țării.

Diverse.

Vlădicii în Blaj. Vineri la 6 ore d. a. a sosit în Blaj Il. Sa Dr. Valeriu T. Irențiu, însoțit de prepozitul său Il. Sa Ioan Boros; iar cu trenul de 9 ore seara Il. Lor Dr. Demetriu Radu și Dr. Vasile Hoesu însoțiți de Dr. Stan Florian vicariu general și Ioan Georgiu prepozit și vicariu general. Azi Sâmbătă se vor desbata mai multe obiecte de importanță pentru întreaga biserică noastră. Deo bunul Dumnezeu să aibă rezultat frumos.

Seminar român gr. catolic în Oradea-mare. În lunie a. c. se va pune piatra fundamentală a seminarului gr. cat. român în Oradea-mare. Cunoscându-se șicanele la cari au fost expuși clericii români în seminarele romano-catolice, zidirea seminarului se face în timpul cel mai scurt posibil.

Dela clubul Sportiv Ardelean din Cluj. Comitetul C. S. A. în ședința sa din 15 Aprilie st. n. constatând împrejurările nefavo-

rabile între cari să află populația română din comitatul Solnoc Doboca, pe baza informațiilor primite, se vede silit a amâna până la alt dat mai favorabil, concursul plănuț în Dej Spasele mari de circa 2000 cor. necesitate de întâiul concurs nu se pot acoperi, decât acolo unde putem conta la o mare afluența a publicul. Astfel ne vom năzuca ca toate forțele să le concentrăm la concursul din Orăștie a cărui termin s'a stabilit definitiv pe ziua de 31 Maiu a. c. Comitetul „Clubului Sportiv Ardelean“.

Apel către toți înțelegătorii și iubitorii de sport. Comitetul aranjator al concursurilor apelează la toți înțelegătorii și iubitorii de sport, să doneze obiecte potrivite pentru premiarea forțelor distinse. Obiectele se trimit pe adresa Clubului (Cluj Str. Király Nr. 18.) iar acei, cari binevoesc a dona o sumă în bani, cât de mică, să trimită paralele cu indicarea destinațiunii la institutul de credit și economii „Economul“ Cluj.

Un metal nou. Din Columbia să anunță: Într'un teritor bogat în platină s'a găsit un nou fel de metal, care ar fi să ocupe locul între aur și argint. Descoperitorul său este French, care a dat noului metal numirea de *Canadiu*. Canadiul este un corp simplu, lucitor, nu se ruginește, se topește la un grad ceva mai mic decât aurul și argintul și este mai moale decât platina. Compozițiile chimice, cari înegresc argintul, n'au nici o înrăurire asupra canadiului.

Experință cu o luntre peste Ocean. Sasă englezi îndrăsneți au plecat cu o luntre peste Ocean în 28 Decembre din Weymouth și la 31 Ianuarie au ajuns la Brazilia făcând un drum de 4500 milari geografice, călătorind zilnic o cale mijlocie de 140 miluri.

Luntrea — în lungime de 30 metri — era mânăta de un motor cu putere de treizeci de cai, la mijloc avea magazin cu hrană, un butoiu cu unt, 12 pâni, 40 kilograme fleică, 6 saci cu făină, 2 butoaie cu pește sărat și 1600 litre de apă.

Mai aveau benzină și combustibil. Tot drumul acesta, care putea costa vieța acestor oameni îndrăsneți, a fost făcut pentru a dovedi bunătatea luntrei.

Erupția Vulcanului Etna. Din Roma se anunță, că Etna e în plină erupție. Din crater se înalță uriașe coloane de fum, împreunate cu ploaie de cenușe.

Aviz. „Atragem atenția On. domni preoți asupra bogatului magazin de artă bisericască a lui Ladislau Gherman, Wien, Mariahilferstrasse 96, unde se află de vânzare cu prețuri moderate tot felul de ornate și vase sacre (potire, cruci, cădelnițe etc.).“

(1) 6—10

Sirolin

„Roche“

Recomandat de medici în toate îmbolnăvirile Organelor de respirație

In morburii de plămâni,

Cataruri bronchiali,

Tusă convulsivă,

Scrofuloasă copiilor.

Se află în toate Apotecile cu 4 Coroane sticla.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**
Redactor responsabil: **Augustin Gruița.**

Iconostase.

La subscrisul se află — ocașional — spre vânzare toate chipurile de lipsă pentru trei Iconostase. Doue Iconostase de format mai mic, cu 4 chipuri principale, 6 de serbători, 12 cu Apostolii, 1 Cina cea de taină, 1 sf. Treime și 1 Restignire. — Iconostasul cel mare constă din totatătea chipuri, lângă cari se mai adaug: 1 Dzeu Tatăl, 12 Profeți, 2 chipuri pentru ușile laterali, 2 pentru ușa principală și 1 Bunavestire.

Toate executate în stil bizantin, pe fond de aur veritabil. La dorință efeptuiesc și lucrul de lemn.

A. W. Zeiler

pictor academic în
Blaj (Balázsfalva).

(14) 6—10

Istoria bisericească pentru școlile elementare greco catolice de Stef. Roșian.
Prețul 50 fil. + 5 fil. porto.

Viță americană altoită

precum și viță americană pentru altoit, cu și fără rădăcini, în diferite varietăți, furnizează renumita și de mulți ani recunoscută ca cea mai de încredere pepinieră.

FR. CASPARI

Mediaș—Medgyes. [Nagyküküllő vm.]
Serviciu conștiințios. Soluri garantate.
Catalog se trimite la cerere gratis și franco.

În catalog sunt publicate mai multe scrisori de mulțumire, primite din toate părțile țării, astfel, că înainte de a face comanda, oricine poate cere informațiuni în scris sau verbal dela dñii proprietari, cari mi-au trimis acele scrisori și se pot convinge astfel de absoluta încredere, ce o pot avea în firma de mai sus.

[12] 19—20

Paturi de fer,

de aramă și jumătate aramă, paturi de copii, zițuri de căruță, sicrie de noapte, closete pentru odăi, spălător, stativ de haine, cuier, cluscă pentru șoareci și cloțani, matrațe pe coarde și sârmă de oțel, așezate pe rame de lemn și fer, perdele și cadre de aramă, țesături de drot, paravane pentru cuptoare, ținătoare de cărbuni și lemne, vâtrae, lopoți și alte unelte pentru focărit, dimpreună cu stativ, pat-canape de fer contractabile, dimpreună cu saltea de sârmă, divanuri șcl. Aranjamente de hotel, spitale, restaurante, de grădini șcl. liferează în prețul cel mai moderat

Garai Károly

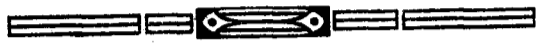
pregătitor de mobile de fer și aramă în
A R A D.

(66) 21—52

¹⁾ Preoții să se intereseze și difect la președ, care e ziua statorită pentru examenle din luna lor?

De vânzare
20,000 bucăți de
ROZE
cu tulpini înalte se află mai
aproape și estine la
Fischer & Co.
școală de pomi și de viță de viie
în Nagyenyed.

Subscrișul am onoare a aduce la cunoștința On. public din loc și jur, că cu ziua de *Miercuri în 29 Aprilie n. c.* voi deschide în Blaj (sala ip. olvasókör) un

CURS DE DANS pentru fetițe,

în care se vor preda toate jocurile moderne pentru salon, precum și cele mai de seamă jocuri naționale românești. — Probe se vor ține: Mierurea, Sâmbăta și Duminica dela 2—4 d. a.

Cu stimă:

Nicolae Stoica,
măiestru dipl. de dans.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*

Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4'30 cor. fco. Mărimea icoanelor $4^{5}/_{70}$ cm.

Nr. 13—1914.

Concurs.

Pentru efectuarea de Iconostas (fruntar), amvon și masă de proscemie la biserica nouă din Gichișul de jos diecesa Gherlei, (posta și stațiunea ferată Dés), se escrie concurs de edificare până la 15 Maiu a. c. Concurenții trebuie să-și susțină ofertele în scris cu planul și proiectul de spese.

Senatul bisericesc își susține dreptul de a alege, fără considerare la preț și formă.

Concurenții n'au drept a pretinde desdaunare de spese de călătorie la caz de nereușire.

Gichișul de jos, la 11 Aprilie 1914.

Ioan Andreiu,
preot.
(18) 3—3

Herman Condrate,
curator primar.

Concurs.

Intreprinzătorii și alții datori de-a executa lucrările necesare la reedificarea turnului bisericii „Ceat. din Săcădate (Oltszakadát), pr. să feasta se reaceară înainteză oficioși în scris, însoțite de cațiune: ... cor. adeca una mie una ... în bani gata sau hârtii de valoare, Curatorului bisericii subsemnate cel mult până la 26 Aprilie st. n. 1914 la 11 ore a. m. când se va ținea licitațiunea la fața locului.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre lucrări și anume: formularul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul construite de inginerul arhidiecezan și aprobate de Preavenératul Consistor. Metropolitan la 24 Martie 1914 sub Nrul 2177/1914; se pot studia zilnic în cancelaria parohială între orele 8—6 din zi.

Prețul de strigare 11.545 cor. 66 fil. adecă unasprezece mii cinci sute patruzeci și cinci coroane 66 fil.

Săcădate, la 1 Aprilie 1914.

Ioan Dragomir,
adm. paroh.

Toma Prie,
curator primar.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIIU
Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.
recomandă

Asigurări împotriva focului
pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. poporale pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducts.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1913 . . . . . K. 5,755,858.27
Capitale asigurate pe viață achitate 5,635,328.12
Starea asiguratilor cu sfârșitul anului 1913 } foc „ 144,436,366.—
} viață „ 12,067,702.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2,696,458.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

8 35 - ?

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorie de clopote și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Antoniu Novotny

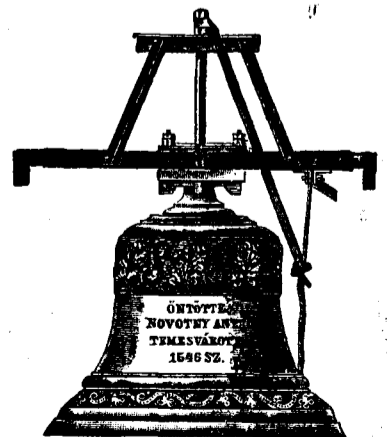
în Timișoara-Fabric 43.45—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajusturi de fier bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

elopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.